

Rapport från Institutionen för pedagogik

TVÅ BLIVANDE LÄRARES REFLEKTIONER ÖVER MÖTET MED LÄRARUTBILDNINGEN

Birgitta Davidsson Marianne Dovemark Anita Eriksson
Marianne Strömberg Solveig Hägglund

RAPPORT NR 2

ISSN 1404-0913

TVÅ BLIVANDE LÄRARES REFLEKTIONER ÖVER MÖTET MED LÄRARUTBILDNINGEN

Birgitta Davidsson, Marianne Dovemark, Anita Eriksson, Marianne Strömberg, Solveig Hägglund

Rapport från Institutionen för pedagogik, Nr 2:1999
Högskolan i Borås, 501 90 Borås

FÖRORD

Vid Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik, pågår under åren 1998-01 ett brett upplagt forskningsprojekt, "Lära till lärare". Projektet består av två parallella huvudstudier med det gemensamma syftet att identifiera vad som är verksamma villkor för konstruktion av en lärarroll i utbildningspraktik och yrkespraktik. I den ena studien fokuseras den nyligen påbörjade integrerade lärarutbildningen (förskollärare och grundskollärare 1-7) som kontext för socialisation till lärare. I den andra studien undersöks hur fyra lärarlag i en integrerad skolpraktik (förskola -grundskola) utvecklar och etablerar nya arbetsformer.

I den studie som undersöker lärarsocialisation under utbildning används texter som de studerande skriver under olika faser i utbildningen, som underlag för bearbetning och analys. Hit hör förväntningar på utbildningen, motiv till yrkesval, pedagogiska ställningstaganden, anteckningar från dagböcker och kursutvärderingar. I den studie som följer integrerad skolpraktik samlas data in under fem terminer genom intervjuer, observationer av vardagspraktiken, deltagande i personal- och planeringsmöten, samt lärarnas skriftliga reflektioner.

Projektet finansieras av Högskoleverket och Högskolan i Borås och ingår i en bredare satsning på att bygga upp och utveckla forskningsanknytningen vid institutionens lärarutbildningar. I anslutning till projektet bedrivs forskarutbildnings- och magisterstudier. Dessutom driver de projektansvariga ett av institutionens vetenskapliga kollegier, "Kollegiet för socialisationsperspektiv på pedagogiskt arbete". Till kollegiet hör, förutom de som arbetar inom projektet, ett tiotal av institutionens lärare, samtliga involverade i den integrerade lärarutbildningen, samt handledare från verksamheten. Inom ramen för kollegiet initieras diskussioner om projektets innehåll och närliggande frågor och här knyts projektets vetenskapliga perspektiv samman med de praktikperspektiv som kollegiemedlemmarna har erfarenhet av. I kollegiet ges också kontinuerlig rapportering om projektet och hur det fortlöper. Projektet/kollegiet har också ansvar för en vetenskaplig seminarieserie, obligatorisk för lärarstuderande, på temat "Det pedagogiska rummet som plats för socialisation och lärande".

Vi som arbetar inom projektet har som ambition att fortlöpande informera om arbetet till dem som av olika skäl har intresse av att veta hur arbetet fortskrider. Istället för några få, omfattande avrapporteringar har vi valt att publicera skrifter som har karaktär av arbetsrapporter och som dokumenterar delar av

det pågående bearbetnings- och analysarbetet. Av naturliga skäl får därför rapporterna varierande innehåll och varierande grad av ”vetenskaplig tyngd”.

Det är vår önskan att studenter, lärarutbildare, förskollärare/grundskollärare, forskare, politiker och anslagsgivare alla skall hitta den information de söker om projektet i våra rapporter, och att de skall inspireras till fortsatt arbete och reflektion omkring frågor som har att göra med ”hur lärare blir lärare”.

Den här rapporten, nr 2 i serien, beskriver två lärarstuderandes (en förskollärare och en grundskollärare) reflektioner under det första utbildningsåret. Syftet med rapporten är att beskriva innehållet i erfarenheter, tankar, problem och frågor i relation till utbildningen och det kommande yrket. Som underlag för beskrivningen används dagböcker, pedagogiska ställningstaganden och skriftliga examinationer. Vilka erfarenheter grundas deras reflektioner på? Formulerar de sig omkring den integrerade utbildningen? Finnes det olikheter mellan dem som kan tolkas som uttryck för att de är inriktade på två olika yrkesroller? Resultatet av denna fallstudie visar bland annat att vissa innehållsliga temata skiljer sig åt mellan de två, något som kan ses som uttryck för två riktningar i yrkessocialisationen. Den ena med fokus på arbetet i förskola, den andra i skola.

Borås i oktober 1999

Solveig Hägglund
Birgitta Davidsson
Anita Eriksson
Marianne Strömberg
Marianne Dovemark

Hemsida: www.hb.se/forskning/insti/ped/lara-t-larare/

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
Introduktion	4
Tidigare forskning och teoretiskt perspektiv	4
Metodiska överväganden	5
Fallstudien som metod	6
Urval, datainsamling och analys	6
De två fallen - Fanny och Greta	7
Fanny	8
Greta	<u>12</u>
Diskussion	<u>18</u>
Referenser	21
English summary	22

Borttage

Borttage

Introduktion

Det följande är att betrakta som ett första arbetsmaterial och försök att beskriva och diskutera två blivande lärares möte med sin lärarutbildning. Studien utgår från och bygger på de studerandes erfarenheter under deras första år i utbildningen. Materialet skall ses som en fallstudie och ingår i ett större projekt kallat "Lära till lärare"¹ vilket startade våren 1998 vid Högskolan i Borås. Detta projekt innehåller två parallella studier, två aspekter av yrkeslärande, med var sin huvudfråga; Vad innebär socialisation till lärare i en integrerad lärarutbildning? och Vad innebär socialisation in i en ny lärarroll när man arbetar i en integrerad skolpraktik? Den fallstudie som här presenteras ingår i en första studie där socialisation studeras.

Syftet med fallstudien är att beskriva två blivande lärares sätt att tänka om och reflektera över sin utbildning och den egna utvecklingen i förhållande till det kommande yrket. Det innebär att det är de studerandes erfarenheter av mötet med utbildningens teori och praktik som är fokus. Vilka frågor, tankar, perspektiv, problem framstår som centrala? Den beskrivning vi gör baserar sig på de studerandes tankar över mötet mellan de egna förväntningarna och utbildningens innehåll och krav uttryckt i dagböcker och i formuleringen av ett antal pedagogiska ställningstaganden.

Tidigare forskning och teoretiskt perspektiv²

Det finns åtskilliga studier, både svenska och utländska, som beskriver aspekter av lärarstuderandes socialisation till lärare. Vid vår genomgång av litteraturen har vi saknat studier där fokus varit riktat mot lärarsocialisation hos studerande, som genomgått en integrerad utbildning med en omfattande samläsning under utbildningen. Lortie (1975) påpekar t.ex. att detta att utbildas till lärare skiljer sig från all annan yrkessocialisation genom att den som påbörjar sin lärarutbildning har haft möjligheter att studera lärares yrkesutövande under ett stort antal år - som elev. Lindblad och Perez Prieto (1993) skriver bl.a. att blivande lärares speciella skolperspektiv kan ses som en tillgång för lärarutbildningen men är oftast en outnyttjad resurs. Deras studier visar att det är de elever som trivs bra och lyckats väl i skolan som väljer ett pedagogiskt yrke. Samtidigt som det kan vara en tillgång kan det också vara konserverande - allt blir vid det gamla. Vad betyder i så fall det för stu-

¹ Projektet finansieras av Högskoleverket och Högskolan i Borås.

² För projektets teoretiska ram se projektansökan. Denna finns i en separat rapport i vilken forskningsprojektets teori, metod och genomförande presenteras. Detta gäller framförallt de didaktiska konsekvenser som projektet har för lärarutbildningen.

deranden inom en ny sorts lärarutbildning som syftar till yrkesverksamhet i en ny skola? En skola som befinner sig i förändring.

Projektets teoretiska ram såväl som denna studies, utgörs av ett socialisationsorienterat perspektiv. Ansatsen består av en integrerad modell med socialisationsbegreppet i fokus. Den kan beskrivas på följande sätt. Interaktion mellan individer betraktas som medel både för att åstadkomma förändringar av föreställningar om lärarrollen och för att bevara etablerade föreställningar om densamma. I kommunikation och handlingar förmedlas och bekräftas etablerade föreställningar om lärarrollen och förhandlas om förändring av den. Villkoren för all sådan interaktion är kontextuell och kan identifieras som den aktuella situationen såväl som i mer beständiga kulturtermer. I de processer som medverkar till lärande till lärare är såväl den enskilde individen som gruppen aktivt involverade.

Socialisation till lärare sker individuellt men i interaktion med medstudera-nde, lärare och praktiklärare. Varje studerande har sina unika erfarenheter som möter andras erfarenheter och ur dessa möten konstruerar individen sin syn på läraryrket och vad detta innebär. I enlighet med Berger och Luckman (1979), Mead (1976/1995) och Moscovici (1976) kan skapandet av läraren ses som en social konstruktion vilken äger rum i en process och i interaktion med andra människor. Denna konstruktion kommer till stånd i en samhällelig och kulturell kontext.

Metodiska överväganden

Forskningsprojektets ansats är inspirerad av etnografi, explicit pedagogisk etnografi. Qvarsell, (1996) beskriver pedagogisk etnografi som det etnografiska studiet och beskrivandet av pedagogiska processer och situationer. Denna typ av forskning poängterar kontextens betydelse och relevans. Forskaren måste ta hänsyn till det sociala sammanhangets betydelse för det som studeras. Valet av ansats för huvudstudien, bygger på att vi vill försöka förstå det vi studerar ur den studerades perspektiv, i detta fall de studerande. Stävan bör då vara att försöka fånga så mycket information som möjligt av det studerade fenomenet och dess kontext. I vissa fall kommer de studerandes tankar att relateras till de kurser som är aktuella. Det innebär också att utgå från de studerades synvinkel och istället för färdiga kategorier använda ett ramverk att tolka mot (Svensson och Starrin, 1996).

Fallstudien som metod

Den forskningsdesign, som vi bedömer som mest relevant är den kvalitativa fallstudien. Enligt Merriam (1988) lämpar sig fallstudien för den forskare som vill skaffa sig djupgående insikter om ett visst fenomen eller situation samt om hur de inblandade individerna tolkar fenomenet eller situationen. I fallstudien ligger fokus på processen snarare än resultatet, på kontext och på att upptäcka och inte bevisa. Fallstudien har ofta använts för att förstå en pedagogisk praktik för att sedan kunna förändra den, dvs. först förståelse sedan förändring.

Fallstudien kan därför ses som lämplig för att studera hur ett utbildningsprogram genomförs genom att den kommer åt de studerandes subjektiva upplevelser, tankar, känslor, önsknings. Den tolkande fallstudien är deskriptiv. Den försöker på ett omfattande sätt beskriva samspelet mellan olika företeelser, i detta fall samspelet mellan den studerande och olika moment inom den integrerade lärarutbildningen. Genom fallstudiens beskrivningar kan läsaren få en ny förståelse för det som studerats genom att nya innebörder lyfts fram och diskuteras. Fallstudien knyter inte till användningen av speciella metoder utan förordar att man som forskare använder ett rikt urval av metoder. I denna studie har vi använt oss av s.k. artefakter.

Att tolka ett material bygger på antaganden om att människors utsagor och handlingar är möjliga att förstå. Enligt Ödman (1996) måste den som vill förstå någon annan rikta sin uppmärksamhet och intresse mot den andre och den situation där denne befinner sig. Man behöver sätta sig själv i den andres ställe - inta hans position. Vi utgår inte explicit från hermeneutiken men försöker genom tolkning av de studerandes texter nå insikt och förståelse - försöker förstå den andre.

Den studie som presenteras här är en fallstudie inom det stora projektet, och analyserar speciella aspekter av forskningsprojektet. Det perspektiv som valts är de studerandes där våra frågor är: Vad sker i den lärandeprocess som äger rum hos en studerande inom en integrerad lärarutbildning? Hur reflekterar den studerande över utbildning och det framtida yrket?

Urval, datainsamling och analys

I studien ingår två studerande, en blivande förskollärare och en blivande grundskollärare. Vid val av just dessa två studerande har vi utgått från att de skulle vara ungefär lika gamla samt ha tidigare yrkeserfarenhet. Materialet har samlats in kontinuerligt under utbildningen genom dagboksanteckningar, pedagogiska ställningstaganden, examinationer, utvärderingar.

Innehållet i denna studie bygger på en tolkning och analys av de studerandes reflektioner inför utbildningen och det framtida yrket. I utbildningen liksom i materialet är de studerandes reflektioner centralt. Syftet med analysen var att söka den enskilde studerandes föreställningar om det kommande yrket och den egna utvecklingen. Vi började med att vi alla läste det insamlade materialet från en av de studerande för att avgöra vad i materialet som gav idéer till hur vi skulle gå vidare. Vi läste utifrån frågeställningen Vad framträder i materialet som centralt, vad "talar" den studerande om? Vid vår diskussion visade det sig att denna läsning gav uppslag till flera olika tolkningsmöjligheter. Bl.a. gav den indikationer om att det fanns speciella yrkesspecifika temata som vi blev nyfikna på. Vi beslöt därför att också läsa material från en studerande från den andra utbildningsvarianten.

Därefter läste vi materialet ytterligare flera gånger, träffades för diskussioner och prövade att tematisera utifrån olika rubriker. Då vi tyckte oss finna vissa förändringar i hur den studerande "talade" i de olika kurserna beslöt vi att ta med kursinnehållet i den fortsatta analysen. Tiden i utbildningen blev därför en utgångspunkt för fortsättningen. Det vi vid de följande läsningarna sökte var förändring och utveckling av tänkande och reflektion i förhållande till tiden i utbildningen. Därefter läste vi alla materialet ett antal gånger, träffades och diskuterade de temata och bilder som framträdde. Utifrån dessa samlade diskussioner väljer vi att presentera materialet som två bilder där var och en av de studerande, Greta och Fanny, framträder så som vi tolkat deras tankar och reflektioner om sin respektive kommande yrkesroll.

De två fallen - Fanny och Greta

Tidigare ställde vi frågorna: Vad sker i den lärandeprocess som äger rum hos en studerande inom en integrerad lärarutbildning? Hur reflekterar den studerande över utbildning och det framtida yrket? I fallstudien presenteras de två studenterna Fanny och Greta. De representerar var sin utbildningsvariant, Fanny en blivande förskollärare och Greta en blivande grundskollärare. Vi presenterar några av de centrala teman kring yrkesval, förväntningar på och upplevelser av utbildningen, egna skolerfarenheter och reflektioner över "den goda pedagogen" som vi funnit.

Fanny

Fanny skriver att hon alltid velat satsa på att bli lärare ”*för jag älskar barn*” och hennes dröm är att få arbeta som lärare i ett u-land. Det är inte de lärare hon haft under skoltiden som inspirerat henne att välja läraryrket. Fanny har vikarierat i skolor och förskolor under ett par års tid innan hon påbörjat sin lärarutbildning. Hon har ambition att som förskollärare kunna förändra och förbättra verksamheten. Fanny har höga förväntningar på utbildningen och ser fram emot den. Hon förväntar sig att få lära sig så mycket som möjligt om barns utveckling och behov samt hur man överför kunskap till barn, på ett *metodiskt* sätt. Hon hoppas kunna lära sig att bli den pedagog hon önskar vara.

Jag hoppas dock att genom min utbildning kunna lära mig att bli just en sådan pedagog som jag beskrivit i mitt arbete.

I utbildningens början väcks många reflektioner över egna erfarenheter. Fanny beskriver sina minnen från sin egen förskolevistelse väldigt kortfattat. Hon menar att hon inte har några positiva minnen från den tiden, för det hon minns mest är att en personal blev sjuk och inte var någon positiv upplevelse då det följdes av att vikarier kom och gick. När det gäller egna skolerfarenheter har hon betydligt fler minnen, hon skriver att hon fick arbeta hårt för att uppnå de resultat som krävdes, hon lärde långsamt och behövde hjälp och stöd, men trivdes dock bra i sin skolmiljö. Hon menar att de lärare hon tyckte bäst om var de som lät henne arbeta självständigt och söka svar på egna frågor, lät henne arbeta i egen takt och som fungerade som handledare. Detta arbetssätt tycker hon fortfarande bäst om och hon betonar vikten av att det för hennes del är viktigt att utgå från konkreta exempel.

Jag tycker mycket om pedagoger som inte tar för givet att man redan har kunskaper inom det område de skall bearbeta tillsammans med oss, utan som låter oss arbeta utifrån våra personliga erfarenheter och förutsättningar. För att jag ska finna ett ämne intressant och roligt och kunna ta tillvara på information som når mig, vill jag att pedagogen utgår ifrån konkreta exempel, dvs. exempel ur verkligheten.

De egenskaper som Fanny beskriver hos de bra lärare hon mött under sin skoltid är följande, snäll, omtänksam, hjälpsam, humoristisk och demokratisk. Hon är kritisk till det arbetssätt som många av hennes egna lärare använde sig av och att det inte överrensstämde med den då gällande läroplanen. Hon menar också att det påverkat hennes personliga utveckling vad gäller kreativitet, kritiskt tänkande, självsäkerhet och förmåga att våga lägga fram

egna idéer. Att hon inte vågade kritisera och fortfarande känner sig osäker menar hon är en del av hennes personlighet men också ett resultat av tidigare skolerfarenhet, där elever som svarade fel hänades av läraren.

Under större delen av min skolgång har vi haft katederundervisning, där man läst litteratur och lärt sig saker utantill, för att klara proven och strax därefter glömt av vad man läst. Man inriktade sig på detaljer och faktaplugg, inte på problemlösning eller analys. Jag förstår inte varför en del lärare håller fast vid den gamla läroplanen. Man måste kunna anpassa sig efter de förändringar som sker i skola och samhälle. Jag känner att jag har gått miste om en hel del, bl.a. vad gäller olika framföranden inför klass som jag känner att jag behövt mer av". "Vem vågade kritisera, vara kreativ.

När Fanny beskriver den gode pedagogen gör hon det ur ett elevperspektiv, hon menar att en idealisk pedagog är en demokratisk ledargestalt, en auktoritet som är omtänksam, hjälpsam, humoristisk, tålmodig och lekfull. Hon ser pedagogen som en pedagog som blir en inspirationskälla och en förebild.

För mig är en god pedagog en demokratisk ledargestalt. En auktoritet som är omtänksam, hjälpsam, humoristisk, tålmodig och lekfull. En person som tar barnen på allvar och som möter barnen på deras nivå, både kroppsligt och känslomässigt. Någon som blir en inspirationskälla, en förebild för dem, pga de pedagogiska kunskaper de besitter och deras förmåga att på ett metodiskt sätt överföra dessa till sina elever. En pedagog måste lära sig leda utan att kontrollera.

När Fanny reflekterar över hur hon vill vara som lärare och hur hon vill att barnen skall uppfatta henne relaterar hon till sina egna skolsvårigheter och utgår ifrån sina egna erfarenheter i skolsituationen. Hon skriver att hon själv upplevde att det var tungt när hon inte förstod och inte vågade be om hjälp och hon tror att hon kan hjälpa många barn bara genom att ha förståelse och tålmod. Hon betonar vikten av att barn känner sig trygga och hon vill att barn ska känna förtroende för henne.

Som pedagog vill jag att barnen ska känna ett förtroende gentemot mig och jag vill att de skall veta, att det är naturligt att inte alltid förstå allting och att jag finns till för att hjälpa dem att förstå.

Under den första utbildningspraktiken under utbildningens första kurs, har Fanny satt upp som ett eget mål att titta på föräldrasamverkan. Hon har själv goda erfarenheter av samverkan då hon själv upplevde svårigheter i sin egen skolsituation. Fanny reflekterar över föräldrasamverkan i den kommande yr-

kesrollen. *"Samverkan mellan lärare och föräldrar måste innebära en ökad förståelse för barnet från båda håll. Det är ju trots allt för barnets skull man samarbetar."* I det Fanny skriver uttrycker hon en stor respekt för barnet och hur viktigt det är att som vuxen möta barn med respekt. *"Bara för att en tanke uttrycks av någon från ett lägre utvecklingsstadium, betyder inte detta att tanken är sämre. Alla barns frågor är viktiga."*

Hos Fanny sker en förändring i sättet att se på lärandet under terminens gång. Inför utbildningen skriver hon att hon ville lära sig hur man på ett metodiskt sätt överför kunskap till barn medan hon senare i utbildningen ger uttryck för vikten av att utgå från barnens egna erfarenheter och betonar vikten av barnens egen aktiva roll i lärandet relaterat till sig själv. Fanny ser den "gode pedagogen" som ett stöd och en inspirationskälla i barns lärande, och hon har en dröm om att få leva i en värld där vuxna och barn lär av varann. Hon menar att kommunikation, observation och intervju är metoder som läraren kan använda för att få en uppfattning om barns erfarenheter. Hon anser att man så långt möjligt skall låta barnet möta kunskapen aktivt, genom konkreta handlingar.

För att barnen ska lära, är det viktigt att man tar tillvara på de erfarenheter barnen redan har och att man utgår ifrån dessa i verksamheten. På så sätt kan barnen koppla ihop den nya informationen med de erfarenheter de redan har. Detta kommer jag att återkomma till många gånger under min utbildning och det kommer att vara ett av de viktigaste delmomenten i mitt framtida arbete med barn.

Fanny uttrycker dock en oro för hur hon ska kunna arbeta utifrån varje barns intressen och erfarenheter med de stora barngrupper och de ekonomiska ramar som gäller för verksamheten i förskolan.

För Fanny är leken en viktig del av arbetet i förskolan och hon ser leken som en naturlig del av barns utveckling. Hon menar att genom lek bearbetar barn känslor och upplevelser och leken bidrar dessutom till att göra omvärlden mera begriplig för dem. Fanny reflekterar också över pedagogens roll i förhållande till och i leken.

Leken utvecklar hos barnen inte bara självständighet, social kompetens och språkmedvetenhet, utan även motoriken, perceptionen, fantasin mm. För att detta ska ske, krävs det dock ett engagemang från personalen så att barnen kan fortsätta sitt experimenterande.

Fanny reflekterar över det arbetssätt hon möter i lärarutbildningen, hon känner sig ibland förvirrad och undrar över hur utbildningen egentligen fungerar. T.ex. vid rapportskrivning uppmanas studenter utgå från de egna målen medan de samtidigt måste hålla sig till kursmålen. Råder det dubbelmoral? Under det första utbildningsåret uttrycker hon sig på olika sätt om utbildningen, uttryck som hoppfullhet, tankspriddhet, hopplöshet, kompromiss, surprise, tappat fotfästet och toppen är ord som används för att beskriva dessa känslor.

Fanny reflekterar över vad hon som förskollärare men också andra förskollärare behöver i sin utbildning. Hon tycker t.ex. att naturkunskapsdelen i kursen "Människan i världen" är svår, den tycker hon inte att studenter med inriktning mot förskollärare skulle behöva läsa. Det framkommer också att Fanny reflekterar över kurslitteraturen i förhållande till den "verklighet" hon möter under praktiken.

Jag har lärt mig att inte förlita mig helt på all den litteratur som finns utgiven, för det är inte alltid, att verkligheten återspeglas där.

Inför det kommande yrket tar många av Fannys reflektioner sin utgångspunkt i arbetssätt och metod. Hon reflekterar över begreppet socialisation och menar att yrkessocialisationen för henne betyder att hon ska lära sig så mycket som möjligt om verksamheten och arbetet i förskolan. Hon nämner vid något enstaka tillfälle att hon vill lära känna sig själv som person och att det personliga förhållningssättet är viktigt eftersom det påverkar barnens lärande.

Fanny betonar vikten av att ha tid för reflektion i samband med lärande, både för egen del och för barnen. Under terminens gång blir hon medveten om att det är viktigt att som barn få reflektera över det egna lärandet. Hon skriver om livslångt lärande och om vad det kommer att innebära för henne i yrkesrollen, hon menar att det är viktigt att hänga med i den samhällsutveckling som sker och att det är viktigt att inte vara rädd för förändringar. Att som förskollärare förändras och att ständigt lära nytt ser hon som ett måste i en verksamhet där man ständigt möter nya barn. I sin egen utbildningssituationen reflekterar hon över att hon som student i början av sin utbildning har mycket kvar att lära och utforska. "Man lär sig nytt varje dag jag tror aldrig man kan bli fulllärd." I Fannys dagboksanteckningar och examinationsuppgifter sätter hon barnet i centrum. "Barnet är ett guldkorn och det gäller att få guldet att glimma."

Greta

Greta berättar i sina första dagboksanteckningar att hon är "lärarbarn" och att hon under sin uppväxt inte kunde tänka sig något annat yrke än läraryrket. Hon började på lärarutbildningen direkt efter gymnasiet med som hon själv uttrycker "höga föresatser och goda förebilder". Efter ett år hoppade hon av sina studier eftersom hon upptäckte att utbildningen kom att innebära en personlig process som hon inte var redo för.

Jag hade inte förstått vilka krav både utbildningen och läraryrket ställde på min person och vilken grad av personlig mognad som faktiskt var nödvändig.

Efter sju år i arbetslivet är hon nu tillbaka på lärarutbildningen med en förändrad bild av sig själv och vad en bra lärare är. Hon menar att genom erhållna erfarenheter har hon mångdubblat sina förutsättningar och resurser för att nå sina ideal och ökat sin förmåga att leva i den spänning som uppstår mellan dessa ideal och sina egna tillkortakommanden.

När Greta reflekterar över sitt yrkesval i sina första dagboksanteckningar kommer hon fram till att det inte i första hand är de få (två, tre) bästa lärarna som har inspirerat henne till att bli lärare utan "alla andra lärare som i hennes ögon inte har hållit måttet." Hon menar att den saknad efter kärna, innehåll och verklighet som de sämre lärarna efterlämnat och hennes insikt om priset vi alla betalar för denna avsaknad, utgör en stor del av den drivkraft som leder henne till läraryrket. De lärare som hon fortfarande hyser respekt för beskriver hon som lärare som höll både elevernas och sitt eget engagemang vid liv.

Det är väl naturligt att jag som en del av mina ideal håller deras osjälviskhet, engagemang, förmåga att väcka intresse för arbetet och deras personliga mognad som gjorde det möjligt för dem att lära ut mycket mer än vad som stod presenterat på våra scheman. De frågade efter, ja tom krävde, egen eftertanke och egna åsikter.

Hon skriver att hennes yrkesval är dels ett försök att ge tillbaka av det som hon fått i skolan dels ger det möjlighet att skapa mer av det som hon har saknat.

Mitt val att utbilda mig till lärare är alltså dels ett tappert försök att ge tillbaka av vad jag har fått, dels är det också uttryck för en vilja att skapa mer

av: trygghet, närvaro, nyfikenhet, personlig utveckling, förmåga och vilja att ha nära relationer, kärlek, inspiration, medkänsla, utveckling av uttrycksätt, omsorg, speglingar och självkänedom än vad vårt samhälle erbjuder de flesta av sina medborgare.

Förutom det Greta skriver om de lärare hon mött under sin skoltid och hur dessa har påverkat henne så berättar hon vidare om de upplevelser hon har av tidigare skolerfarenheter. I sina reflektioner över dessa visar hon på ett analyserande förhållningssätt. Hon beskriver sig själv som en elev som klarat sig relativt väl både vad gäller prestation och anpassning och att hon under många år valde att se sin skolgång som idyllisk. Detta sammantaget menar Greta kostade på.

Priset för det som jag ser det idag, var att jag aldrig märkte att jag någons på vägen tappade mig själv i samma takt som det ökade behovet av distansering. Ett delvis känslomässigt men även intellektuellt avstånd som var nödvändigt för att bibehålla idyllen. Anpassningen till systemet krävde sitt tribut. Belöningen från systemet i form av acceptans kostade mycket av eget och kritiskt tänkande och påverkade mina beslut långt fram i livet.

Efter att ha blickat tillbaks på tidigare erfarenheter så funderar hon på sin kommande utbildning, hon skriver att förutom att den ska ge henne en formell behörighet så ska den främst hjälpa henne iväg på sin yrkesvandring och förse henne med så mycket av den nödvändiga utrustningen som är möjligt, för att kunna nå sina mål. Hon uttrycker också en förhoppning om att kursansvariga ska se studenterna som en resurs för utvecklingen av kurserna, och vilkas åsikter har betydelse. Greta önskar att det ska ges tillräckligt med tid till reflektion både egen och i grupp. Efter den första gemensamma kursen i den integrerade utbildningen, "Kunskap, lärande och socialisation" har Greta skrivit några dagboksanteckningar och ett första pedagogiska ställningstagande. I sina anteckningar berättar hon om den positiva upplevelsen av att tillsammans med andra studenter ha deltagit i en undervisning där de fått ifrågasätta, problematisera, se konsekvenser och dra slutsatser. Hon betonar gruppens betydelse i denna lärandeprocess. Hon längtar också efter att få brottas med frågor där svaren bara finns hos henne själv, att inte komma undan med mindre "än att ta ställning". I den första examinationsuppgiften redogör hon för innehållet i kurslitteraturen men främst har Greta gett utrymme för egna reflektioner och ställningstaganden. I inledningen skriver hon att pedagogik är en konsekvens av en rad ställningstaganden i olika frågor och menar att det är en process där skillnaderna mellan lärare i förskolan och skolan trots skilda arbetsuppgifter, kanske kan suddas ut.

När Greta reflekterar över kunskap skriver hon att kunskapen för henne kan ha olika funktioner och syften och finnas inom olika områden men att dess väsen alltid är detsamma.

För att kunskap skall vara kunskap enligt mitt sätt att se det måste den vara djupt integrerad i oss själva och det måste vara möjligt för oss att förstå och använda oss av den. De tre begreppen integrering, förståelse och användande är enligt mitt sätt att se, det centrala för att särskilja kunskap från så mycket annat som den länge har förväxlats med som t. ex. rabbel, ytlighet eller flum.

När Greta reflekterar över inläring så uttrycker hon att det är viktigt att så många sidor som möjligt i en personlighet och olika uttryckssätt får komma till användning, hon menar att integreringen och förankringen i sig själv är en förutsättning för förståelse. Om inläring sker genom integrering av olika kunskaper hos individen och dess omgivning så vill hon som blivande pedagog ta hänsyn till, stimulera och arbeta utifrån dessa faktorer.

I sina ställningstaganden intar Greta lärarperspektivet och i sina resonemang återknyter hon ofta till vad det får för konsekvenser för henne som pedagog.

Gäller gör det för mig dock, att kunskap som i läroplanen betecknas som förmåga att kommunicera, ta ansvar arbeta både självständigt och i grupp, reflektera och kritiskt granska, självständigt formulera ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden, kunna arbeta kreativt och med problemformulering och problemlösning med ett nyfiken förhållningssätt mm, är en mycket viktig del av läroplanens mål men också nödvändiga för att till fullo uppnå de minimimål som är satta. Min uppgift som pedagog blir att vägleda eleverna och motivera dem i tillägnandet av så många redskap som möjligt för denna process och att göra den möjlig.

Hon menar att denna vidgning av begreppet är att skolan, varje pedagog och den enskilde eleven ständigt måste fundera över innehållet i undervisningen och ifrågasätta den tydliga värderingen av ” olika sorters ” kunskap, som ägt och fortfarande äger rum i skolan. När Greta funderar vidare på kunskap och innehåll i undervisningen refererar hon till sina reflektioner av praktiken. Hon ser komplexiteten i läraryrket då läraren står under krav och förväntningar, styrdokument och föräldratrik och skriver att det verkar oerhört svårt att foga samman en klok teori med verkligheten. Konsekvensen för henne som pedagog, menar hon, blir att hålla sig informerad om forskningens utveckling inom sitt kompetensområde för att med hjälp av denna kunna pre-

sentera en för föräldrarna godtagbar förklaring till gjorda val. Greta skriver också att hon ser det som en viktig uppgift för henne att under hela sin utbildning och fortsatta lärarkarriär behålla frågan kring innehållet öppen och aktuell för att veta mot vad och med vad hon arbetar.

När Greta reflekterar kring barnets socialiseringsprocess så tar hon upp vikten av att det sker ett samspel mellan hem och skola, föräldrar och lärare.

En viktig faktor för hur väl de vuxna lyckas är graden av samsyn och att man drar åt samma håll. Att man kompletterar varandra och har respekt för den unika auktoriteten hos respektive föräldrar och lärare.

Hon tror att socialisering i grund och botten handlar om social och emotionell kompetens och menar att för att få lyckade och lyckliga elever behöver de lära sig att avläsa och hantera både sina egna och andra människors känslor. Hon tar också upp ett problem som utbildningen aktualiserat genom en artikel som handlar om den problematiska motsättningen mellan lärares uttalade mål och deras faktiska undervisning. Greta skriver utifrån detta problem ett antal spontana tankar.

Hur skall jag klara av det när erfarna lärare inte gör det? Vad är det som går fel vad är det som brister? Inser vi verkligen vad som krävs av oss lärare för att göra detta möjligt?

En annan artikel som Greta också reflekterar över är den som behandlar förskolans och skolans olika perspektiv dvs. om det är så att förskolläraernas verksamhet präglas av subjektets, det vill säga barnets värld medan lärarnas undervisning mera tar sin utgångspunkt i den objektiva världen, ämnesvärlden. En fråga som hon ställer sig då är, *Vilka konsekvenser får det för mig som lärare?*

I en senare kurs "Människan i världen" kommer hon åter in på vikten av att kunna stå för det innehåll i undervisningen som hon som pedagog presenterar.

Som pedagog måste jag också stå för det innehåll jag presenterar. Naturligtvis gäller det för rena fakta- och ämneskunskaper men också för mycket mer. Det handlar om vilka värderingar våra elever socialiseras till. Det handlar om vilken värdegrund skolan och dess pedagoger vilar på.

Gretas examinationsdokument efter ovan nämnda kurs heter "Jag, en demokratisk pedagog". Här blir hennes lärarperspektiv mycket tydligt och hon

skriver att det är av yttersta vikt att som lärarstudent göra upp med alla de gamla pedagogiska förebilder som hon bär med sig.

I den mån jag skall använda mig av mina tidigare lärare måste jag också klara av att ibland byta perspektiv och se dem ur ett vuxenperspektiv, från en pedagog till en annan, och inte fortsätta att bara se dem ur ett elevperspektiv.

Hennes pedagogiska resonemang cirkulerar kring henne själv som person och hur hon ska vägleda och bemöta elever. I några av hennes senare dagboksanteckningar kan man också utläsa flera dilemman som hon står inför, hon kastas mellan hopp och tvivel och ifrågasätter sin kompetens särskilt då hon får en inblick i läraryrkets komplexitet och då hon stöter på ett forskande arbetssätt, massor med frågeställningar uppstår. T. ex.

Vad händer med ämneskunskapen med detta förhållningssätt? Vilken ämneskunskap krävs av mig som pedagog? Väljer högskolan att arbeta med produktiva frågor och forskande arbetssätt? Står jag ut med kaoset, där jag själv inte har svaren? Kommer jag att bli denna lärare som spontant och intuitivt hittar de rätta och förlösande, inte alltför många orden?

Hon inser och uttrycker att hon kommer att ha många brottningsstunder med sig själv framöver när det gäller vilka ställningstaganden hon som lärare måste ta. Hon har att kämpa med sina egna ståndpunkter och hur hon ska påverka sina elever och i vilken utsträckning.

Att aktivt påverka individers utvecklings- och socialiseringsprocess på ett så personligt sätt och inte bara intellektuellt ter sig för mig samtidigt skrämmande och nödvändigt.

Innan Greta går in på beskrivningen av en demokratisk pedagog, en sådan pedagog som hon troligtvis själv vill utvecklas till så stannar hon upp inför sig själv. Hon ställer sig frågan: *Hur utvecklar jag då ett demokratiskt förhållningssätt, ledarskap?* Svaret på frågan formulerar hon sedan. *”Främst handlar det om tid och närvaro som möjliggör en relation som är grunden för kommunikation”*. Hon berättar att hon tänker på sig själv som det redskap som hon bör arbeta mest med under sin utbildning.

Ju större personlig mognad jag nått som individ och som pedagog desto bättre kommer både jag själv och mina elever må i undervisningssituationen. Det handlar om att lära känna sig själv och sina reaktioner, så att det är jag som

bestämmer över dessa och inte eleverna och att kunna ta ansvar för mina känslor.

Hon betonar vikten av god självkänedom, att hon behöver ha klart för sig vem hon är för att kunna bli en auktoritet och för att kunna vara tydlig, stadig och säker på sig själv bland barnen. Hon går vidare med beskrivningar av den gode pedagogen. Hon tycker det är mycket viktigt att hon som pedagog ständigt utvecklar sina sociala förmågor och förmågan till empati eftersom hon tror att möte med eleverna lika ofta kommer att ske på ett känslomässigt plan som på det intellektuella planet.

Jag måste alltså inte bara lära mig hur barn tänker utan jag måste öva min förmåga att se vad de känner, hur de mår och interagera med dem efter deras känslotillstånd. Att spegla eleverna handlar om att låta dem veta, inte bara att jag har sett vad de gör utan, att jag förstår hur de känner sig.

Greta skriver att hon som lärare behöver lägga tid på att sätta ramar för verksamheten, ge stöd och uppmuntran, ge respons och ifrågasätta, erbjuda alternativ och locka vidare. Hon menar också att eleverna måste mötas på individnivå, målet för henne är att skapa förutsättningarna för att möta behoven med ett arbete där eleverna mer aktivt tar ansvar för den egna läroprocessen och innehållet i den. Hon refererar sedan till ett seminarium som har varit betydelsefullt för henne. Det handlade om vikten av att ta barns ärliga och genuina frågor på allvar och ge dessa frågor legitimitet. Hon har tagit till sig detta för att kunna ge eleverna rätten till att påverka den egna lärandeprocessen och kunskapsinnehållet. Hon vill som pedagog spegla och bekräfta eleverna för att ge dem tillgång till hela sitt känsloregister och hjälpa dem mot en egen identitet, en process som hon menar fortsätter genom hela livet. När Greta vidare reflekterar kring den demokratiska pedagogen ser hon ett problem som hon tror kommer att uppstå, det är den obehagliga känslan av att släppa ifrån sig makt och kontroll i klassrummet. Hon tror att det kommer att kännas hotfullt de gånger då elevernas vägval inte överensstämmer med hennes förväntningar och förutfattade meningar.

Personligen tror jag att det här kommer att vara den största svårigheten att ta sig förbi för min egen del och jag tror att återfallen tyvärr kommer att bli många. En svårighet kommer det också ibland att vara att svaren på de frågor och problem som uppstår finns hos mig själv, måste hittas och förankras i mig själv. Naturligtvis finns det utrymme för kollegors stöd men att gå hela vägen från goda råd och yrkesknep till att förankra i egna förhållningssätt och strategier är mödosamt och kommer inte alltid att vara den väg jag väljer att gå. Jag är övertygad om att jag har en mödosam väg att gå, med en

hög personlig insats. Jag har däremot inte tvekat över om yrket är värd denna.

Diskussion

Under arbetets gång har två bilder, metaforer, framträtt. Den ena visar en brottningsmatch och den andra ett terränglopp. Dessa båda bilder illustrerar de två studenternas olika sätt att välja ut, beskriva och reflektera över det som sker i utbildningen men också det egna lärandet. Fannys olika beskrivningar kan illustrera terrängloppet med raksträckor och plan mark, jobbiga uppförbackar och lätta utförslöpor. I uppförbackarna, där det är tungt, handlar det om vissa teoretiska kurser och det egna lärandet i skolan. Fanny känner ibland osäkerhet, vissa moment är ”jobbiga” och kanske onyttiga, och hon tycker att vissa kurser inte behövs om man skall bli förskollärare. I de lättare partierna, nerförbackarna får hon extra fart för där finns barnet, barn med speciella behov och frågor om livet och på den plana marken praktikens ”verklighet” och barns lek. Den delen av banan känner hon sig hemma på.

Den bild som Greta förmedlar är annorlunda. Den ter sig som en brottningsmatch i grekisk romersk stil och med vissa godkända grepp där hon brottas med de egna föreställningarna och kraven samt andras förgivettaganden om vad det innebär att bli och vara grundskollärare. Gretas kamp handlar om att vinna matchen om ”att bli den idealiske, demokratiska, läraren” med förmåga att kunna organisera undervisningen och skapa en gynnsam miljö för elevers lärande och personliga utveckling. Hon tror inte hon vinner matchens alla ronder men att hon vinner matchen är hon övertygad om. Det handlar enbart om hennes förmåga att våga ta ställning, känna empati för elever och inte enbart förstå hur de tänker utan hur de känner i mötet med skolan.

Vad säger oss de två bilder som framträder av studenterna i starten och efter en dryg termin i utbildningen till lärare? Två bilder som innebär att den övergripande metaforen skiljer sig åt i inledningen men har mer av gemensamt innehåll i slutet av perioden. Det som skiljer sig åt är vad som finns i metaforens centrum eller utgör fokus för intresse och reflektion.

Hos *Fanny* finns barnet i bildens mitt och det är hennes intresse för barn och deras villkor som lett till valet av ett läraryrke. Hon stimuleras av tanken att vara delaktig i barns utveckling. Den vuxne i form av läraren finns i periferin och deltar inte aktivt, hon skall finnas som stöd och gärna lämna barnet ifred

för egna initiativ. Hos *Greta* finns inledningsvis den vuxne i bildens centrum. Den vuxne i form av henne själv och den personlighetsutveckling hon menar behövs för att bli en bra lärare. Hon stimuleras av tanken på att kunna påverka den egna personliga utvecklingen.

Det vi kan se under den period av drygt en termin, som vårt datamaterial omfattar, är att dessa två bilder båda börjar förändras mot ett annat perspektiv. Hos *Fanny* kan vi se att hon i sina reflektioner alltmer övergår till att sätta läraren i bildens mitt och då fokusera yrkesrollen. Detta blir särskilt markant i relation till att hon får mer praktikerfarenhet. Hon tar då sin utgångspunkt i lärare men betonar samspelet mellan läraren och barnet. Hon intar rollen av en vuxen som betonar det ömsesidiga samspelet. Gretas perspektiv förändras från fokus på personlig utveckling mot lärarens uppgifter i förhållande till eleven. Uppgifter som hon beskriver som att ha förmåga att organisera undervisning så att elevers lärande underlättas. Hennes lärare har elevens bästa för ögonen och de står tätt tillsammans i bildens mitt.

Fannys terränglopp har gett inspiration till nya sätt att tänka och hon befinner sig just nu på en lätt raksträcka där hon också har medvind i sin kamp med terrängen. I Gretas brottningskamp har hon just vunnit den första rondan om priset, ”den gode pedagogen”. Dessa perspektivförskjutningar kan tolkas som att i mötet med sin lärarutbildning börjar bådas fokus röra sig mot ett mer generellt betraktelsesätt i förhållande till vad det innebär att vara lärare. Fannys fokus är nu både barnet och läraren samt deras samspel. För *Greta* är det inte enbart den vuxne, utan eleven och lärare som finns i centrum av bilden.

Hur förhåller sig våra beskrivningar och tolkningar till tidigare forskning? Det vi funnit visar på både skillnader och likheter. Vad står i så fall dessa olika fokus för? När det gäller de fokus på barnet respektive den vuxne som studenterna intar i starten kan flera förklaringar finnas. De kan vara uttryck för ett rent personligt intresse eller uttryck för traditionella förgivettagna föreställningar om de två skolformerna. Om man har ett överskuggande personligt intresse mot det enskilda barnet väljer man att bli förskollärare medan man väljer att bli grundskollärare om man har fokus mot vuxenrollen. Eller det kan vara så att när man väl valt yrke, förskollärare eller grundskollärare, och man uppmanas att skriva och reflektera över varför, söker man förklaringar som tar en ”omedveten” traditionell utgångspunkt? Ett traditionellt perspektiv, som enligt Dahlberg & Lent Taguchi (1994) innebär att förskolan utgår från barnet och psykologin medan skolan bygger på ämnet och den vuxnes undervisning. I en integrering mellan dessa skulle det nya vara att båda perspektiven finns med parallellt.

Det vi särskilt vill uppmärksamma, är de föreställningar båda har av att vilja revoltera mot den gamla förskolan och skolan så som de mött den. De har visserligen trivts i förskolan och skolan men inte med ”de flesta” lärarna därför vill de båda återvända för att undervisa och möta barnen på ett annat sätt. Allt för många lärare de mött har varit dåliga förebilder för barnen – själva vill de bli goda förebilder. Flera (kanske de flesta) tidigare studier med inriktning mot varför man vill bli lärare (se. bl.a. Lortie, 1970; Jordell, 1986; Lindblad m.fl. 1993) har visat att de som väljer lärarbanan gör det för att de trivts och för att kunna vara sådana lärare som de mött. Detta kan enligt författarna ha bidragit till ”skolans konservering”.

Vad vi också tycker oss se är, att trots den korta tid som studien omfattar, har det skett ett närmande vad gäller det perspektiv de tar utgångspunkt i vid sina reflektioner. Från två skilda perspektiv mot ett mer lika. Vad denna förändring kan botten i är just nu svårt att avgöra. Är det ett resultat av att de deltar i en integrerad lärarutbildning? Är det resultat av en egen personlig utveckling i förhållande till olika kurser? Eller är det den mer generella utbildningssituationen med reflektion, skrivande av yrkesdagbok och arbete i basgrupper, som påverkat? Detta återstår att studera ytterligare och med fler fallstudier som grund. Det innebär, för att avsluta med en ny metafor, att denna lilla studie främst skall tjäna som inspiration och start på ett för oss forskare spännande maratonlopp. Vad vi får att dricka på de olika vätskekontrollerna blir en överraskning.

Referenser

- Berger, P.L. & Luckman, T. (1979). *Kunskapens sociologi. Hur individer uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Davidsson, B. Hägglund, S. & Kihlström, S. (1997). *Att lära till lärare. En beskrivning av ett forskningsprogram kring socialisation i yrkesutbildning och yrkespraktik*. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
- Jordell, K-Ö. (1986). *Fra pult till kateter. Om socialisering till läraryrket – en teoretisk studie*. Rapport nr 1 1986 Universitetet i Tromsö. Avdelning för pedagogisk utbildning.
- Lindblad, S & Pérez Prieto, H. (1993). *Lärarsocialisation och skolkarriär: En explorativ longitudinell studie*. Forskning om utbildning nr 3,4 1993.
- Lortie, D. (1975). *Schoolteacher: A Sociological Study*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mead, G. H. (1976/1995). *Medvetandet, jaget och samhället från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.
- Merriam, S.B. (1988). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. I R:M: Farr & S. Moscovici (Edc). *Social representations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Qvarsell, B. (1996). *Tillbaka till Pierce? Tankar och begrepp inom den pedagogiska etnografen*. Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen, Utvecklingspsykologiska seminariets skriftserie Nr 43.
- Svensson, P.-G. & Starrin, B. (red.). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Ödman, P-J. (1996). *Intervjuer: Hermeneutiska strategier*. Stockholm: HLS förlag Didactica Minima.

English summary

Becoming a teacher: Two teacher students' reflections and experiences during their first year of training.³

Background

Although several earlier national and international studies have described aspects of professional socialisation among student teachers, few have explicitly focussed on such processes within an integrated context. Very few concern training programmes with joint courses for students aiming at pre-school teacher's and compulsory school teacher's degree. Furthermore, studies of socialisation within contexts organised according to principles of professional integration have largely been conducted in settings where the integrated educational practice is based on voluntaries from the involved parts. As Swedish educational policy since 1991 prescribes integration of pre-school and compulsory school practice, explicit demands on universities and local communities to develop and organise efficient models for training and practice are at hand. The present project should be seen as an effort to generate deeper knowledge about what factors, premises and conditions are involved when two cultures of educational traditions meet. Particular attention is directed towards processes through which students and professionals, representing pre-school and compulsory school traditions, establish shared sets of knowledge, values and norms about learning and instruction. Such common frames for organising an integrated educational practice are assumed to form an important step towards a new, broader defined teacher role.

The project

The project "Becoming a teacher" started in the end of 1997 and will continue until the end of 2000. The overriding purpose is to identify and describe conditions for teacher socialisation during teacher training and in professional practice. Two empirical studies, each focussing on one main aspect of professional learning are conducted. One study examines a recently launched, integrated (pre-school teachers and primary school teachers) teacher training as context for teacher socialisation. The other investigates development and establishment of an integrated school practice among four teacher teams.

³ The project is funded by: Högskoleverket and Högskolan i Borås

An integrated theoretical frame for socialisation is being used (Berger & Luckman, 1979⁴; Mead, 1976/1995⁵; Moscovici, 1984⁶). Briefly, this frame implies professional socialisation as being a dynamic, interactive, socially constructed process, which takes place in a socio-cultural context. Social interaction is regarded as a means for changing ideas about the teacher role as well as for maintaining established views. Established ideas as well as new ones are expressed, negotiated and confirmed through communication and action. Conditions for such interactions are contextual and can be defined in terms of temporary situations as well as cultural premises. Inter-individual as well as inter-group interactions are assumed to be involved in processes of constructing and/or reconstructing contents in the teacher role. Teacher socialisation, i.e. "becoming a teacher", takes place in interaction with fellow students, teachers, in-service supervisors and colleagues over a length of time, covering the years of university training and many years of professional work in educational settings. The present project illuminates issues that are likely to be at hand during some distances of the journey towards a teacher role within an integrated educational practice.

The project is inspired by an ethnographic research tradition, particularly as it has been developed within the educational sciences by Quarsell ⁷(1994). Data is collected from two different contexts; integrated teacher training and integrated pre-school/compulsory school practice. Fifteen students accepted for pre-school teachers training and fifteen accepted for compulsory school teacher training is followed during their education. Interviews, student's diaries, examination papers, evaluations, and reflections on the training and their future teacher role are collected and analysed over 2,5 years. Data from the integrated practice is collected through participant observations in daily work and conferences, and individual and group interviews. Four teacher teams in two schools participate in the study.

The project is expected to reveal deeper knowledge about socialisation processes in educational professions, particularly in contexts emphasising integrated models for organisation and content of educational activities. Furthermore, the project is organised in order to support links between educational

⁴ Berger, P.L. & Luckman, T. (1979). *Kunskapens sociologi. Hur individer uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

⁵ Mead, G:H: (1976/1995). *Medvetandet, jaget och samhället från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

⁶ Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. I R.M. Farr & S. Moscovici (Ed). *Social representations*. Cambridge University Press.

⁷ Quarsell, B. (1996). *Tillbaka till Pierce? Tankar och begrepp inom den pedagogiska etnografin*. Utvecklingspsykologiska seminariets skriftserie Nr 43. Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

sciences and teacher training, for example through regular seminars for students, university teachers and in-service supervisors.

Instead of aiming for one final report from the project, we have decided to document the research process in a number of smaller working reports. In this first one, the project as it was outlined in the proposal is presented. It gives a detailed description of purpose, design, theoretical perspective and methods.

This report presents a case study of two student teachers (one pre-school teacher, one compulsory school teacher) and their written reflections on experiences during their first year of training in the integrated programme. The study aimed at investigating what ideas, thoughts, problems and questions in relation to the training and the coming profession the students expressed in their written diaries and examinations during the first year. What kind of experiences do they reflect upon? Do they show concern about issues related to the integrated programme? Are there differences between the two, which can be interpreted as indications of two professional roles? The results indicate that some themes in the reflections differ between the two. These differences may be interpreted in terms of two professional directions; one towards pre-school, the other towards compulsory school.

Project staff:

Solveig Hägglund
Birgitta Davidsson
Anita Eriksson
Marianne Strömberg
Marianne Dovemark

Rapport från Institutionen för pedagogik

Projektet "Lära till lärare" är en del av den forskning och det utvecklingsarbete som bedrivs vid Institutionen för pedagogik vid Högskolan i Borås. Institutionen har två skriftserier för att dokumentera det arbete som pågår: Skrifter från Institutionen för Pedagogik och Rapporter från Institutionen för Pedagogik.

Rapporter utgivna inom ramen för projektet "Lära till lärare":

1. Davidsson, B., Hägglund, S., Kihlström, S. (1997/1999). Projektet "Lära till lärare". Projektbeskrivning. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 1, 1999.
2. Davidsson, B., Eriksson, A., Strömberg, M., Dovemark, M., Hägglund, S. (1999). Två blivande lärares reflektioner över mötet med lärarutbildningen. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Rapport nr 2, 1999.
3. Strömberg, M. (1999). "Det finns gyllene dagar och stunder i lärarens arbete och det är dom som gör att man knogar på." Åtta lärares upplevelse av tillfredsställelse i arbetet." Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 3, 1999.
4. Eriksson, A., Davidsson, B. & Hägglund, S. (1999). Iaktta – handla – reflektera. Blivande förskollärare om yrkeslärande före och efter verksamhetsförlagd utbildning. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 4, 1999.
5. Davidsson, B. Dovemark, M. & Hägglund, S. (1999). Vem blir lärare och varför? Utgångspunkter för en studie med fokus på lärarstudenters sociokulturella bakgrund och dess betydelse för högskolestudier och yrkesval. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 5, 1999.